

malo časti, in če koga vidi šopiriti se bolj po gosposki, precej je pripravljena beseda „škric.“ Te besede „prava gospôda“ od kmeta ne sliši. Na Gorenskem sem kmeta vprašal, kako imenujejo take male gospode? Rekel mi je: to so „žličniki“, ker nimajo družega nego žlico. (Dalje prihodnjič.)

Sedanji stan Knafelnove štipendije za kranjske dijake na Dunaji.

Luka Knafel, nekdanji fajmošter v Velikem Rusbah-u,*) je v svoji oporoki 16. junija 1671 ustanovil štipendijo za štiri kranjske mladenče. Sčasoma pa se je naraščala tako, da je v poslednjih dve sto letih veliko pripomogla, da je marsikteri mož, v poznejem času v državi in vednosti imeniten, zljajšal si ž njo siromaško življenje, in da namesti štirih vživa današnji dan že po tri in dvajset Kranjcev lepo pomoč, namreč po 159 gold. na leto.

Da si pa je ta dobrodelna in blaga naprava vzlasti poslednja leta tako opomogla, in da je še veliko zdajnjega pomnoženja upati, to se ima Kranjska zahvaliti zdanjemu oskrbniku ali nadzorniku (superintendentu) gospodu dr. F. Zupančič-u, odvetniku dunajskemu. Poglavitno premoženje ustanoviteljevo je bilo 1) lastnija v Grincingu, ki se je prodala za 4000 gold. in 50 tolarjev; 2) mestna hiša v Beču (v mestu) št. 807.**). Za kup prodane lastnije so najbrž že tačas nakupili del današnjih obligacij. Prvotna stara ustanovna hiša je stala do leta 1859, zdaj stoji od leta 1860 novoizdana hiša, in to je poglavitni zaslužek gosp. dr. Zupančiča.

Ko je namreč leta 1855 vseučiliščini konzistori izbral tega imenitnega rojaka našega za nadzornika Knafelnove ustanove, spoznal je brž, da bi se dala marsiktera reč pri gospodarstvu preurediti in popraviti, zlasti kar se tiče oskrbovanja ustanovne hiše, poglavitnega premoženja. Kakor nadzornik se je moral ravnati po nekakih zapovedih, ktere so pa vsako prosto gibanje in ravnanje v gospodarstvu jako tesnile, in na prvi pogled se mu je zdelo, da jih boje ni v zakonitem ustanovnem listu. Dá si ga prepisati. Iz besedi omenjenega pisma je res videl, da ni tukaj ne tiru ne sledu kakih tesno obmejenih pravil za gospodarstvo, temveč da ima superintendent tudi pravico štipendije deliti. Tako podučen je precej odpravil poglavitne napake pri davanju stanovališč v najem, pri hišnih popravah in drugih gospodarskih rečeh. Sad tega prizadevanja je bil, da je hiša od tedaj dajala skoro tisoč goldinarjev več obresti, da so se štipendije po tem takem narastle od 19 na 23, in da je poskočila vsaka od 120 do 159 fl. Vse te naredbe Zupančičeve je c. k. namestništvo odobrilo. Ker pa po besedah ustanovnega pisma tacega odobravanja treba ni bilo, porabil je gosp. superintendent priliko in je s svojo pritožbo reč dognal do tega, da je oskrbovanje zdaj popolnoma uravnano (po ministerialnem odpisu 12. sept. 1856). Po tem odpisu ima prvič nadzornik, ki naj bo po narodu „Kranjec“, to je, Slovenec***) in pravdni dohtar „ex facultate juridica“, kakor ustanovno pismo govori, pravico po svoji misli kakor bi bilo na večjo korist tej dobrotni napravi, s to hišo gospodariti. Drugič ima nadzornik pravico nasvetovati tiste dijake, katerim naj se štipendija podeli, vse-

učiliščini konzistori pa ima štipendijo enemu iz nasvetovanih podeliti.*)

Pri tem pa gosp. dr. Zupančič ni ostal, ampak je hotel reč še bolj zboljšati. Hiša je bila iz dveh delov, ki nista bila med seboj v nikaki zvezi in razun tega je bilo še veliko drugih napačnosti, ki jih je bilo treba odpraviti. Maja meseca leta 1858 je dal skoro vès notranji del podreti, da bi se hiša prezidala in predelala času in potrebam primerneje in da bi se potem najemnine in tako štipendijski dohodki mogli zvišati. Ali to prezidovanje se še ni začelo, ko je ministerstvo zapovedalo, naj se jenja razkopavati in delati. Vzrok temu je bilo tedaj namenjeno razširjevanje mestno. Toraj ni družega ostalo, kakor na zemljišču, kolikor se ga ni moralo mestu odstopiti, drugo hišo zidati. V ta namen pa je bilo potreba denarja. Izposodila si je hiša od „juridičnega društva za penzijo vdov in sirot“ 80000 fl. Ta denar se bode po plačanih letnih odstotkih (ki znašajo po 7% na leto 5600 gold.) povrnil — v 32 letih. Vse zidanje je stalo 136.123 gold., toraj je imela hiša na posamne obrtnike in rokodelce še poseben dolg, kateri je pa menda do današnjega dne že precej izplačan. Že leta 1862 je vès dolg skup znašal le 97.561 gold.

Ta novo zidana hiša daje od sv. Mihela 1862 sem vsako leto 15.565 gold. najemnine brez stranskih stroškov. Razun hiše ima Knafelnova ustanova še obligacij po raznih odstotkih za 38.030 gold. Do leta 1875 je hiša davkov oproščena.

Pri tacih, rekel bi, gledé na res siromaško kranjsko deželo velikih dohodkih, smemo upati, da bode ta ustanova v malo letih zares obširen blagoslov razširjala, in da učečim se sinovom stare Krajne ne bode sila zapirala pota do više omike, niti gonila jih za kruhom tjekaj, kamor jim srce ne vелеva. In kakor je Knafelnova štipendija že nekteremu, zdaj slovečemu Kranjcu pripomogla na prvem potu do viših državnih in drugih imenitnih sedežev, tako nam je upati, da v prihodnje še več kranjskim sinovom pomaga do tega, da bodo delali za pravo korist državi in domovini. —r—

Sporočilo o drugi seji Matičinega odbora

11. januarja 1866.

Vodil je drugo sejo Matičinega odbora gosp. predsednik dr. Lovro Toman s 14 tukajšnjimi in 3 vnanjimi (g. Svetec, g. B. Raić in g. J. Gorup) odborniki vpričo ces. poročnika g. deželnega svetovavca J. Rotha. Najpred izreče g. dr. Toman srčno hvalo za volitev in obljudi, svest si zaupanja in prijaznosti gosp. odborikov, da hoče delati Matici na korist in čast.

Prebere in potrdi se zapisnik prve seje in na to poroča g. tajnik Lesar: a) o važnejših dopisih; b) o plačevanju ustanovnine in letnine, zastran ktere se po razgovoru sklene, najjo poverjeniki pobirajo in pošiljajo,**) kakor se pobira tudi pri ljubljanskih družnikih, in da bode Matica za 1865. leto odmenjene knjige poslala le tistim, kateri so obljubljeni doneske za 1865. leto ali že plačali ali je pla-

*) Prvi je vžival to štipendijo po zadnji volji Knafelnovi njegov stričnik Andrej Matevžek do smrti svoje; za družega je pa izbral (imenoval) Knafel sam — petošolca (poesia studiosum) Jurja A. I. Bohinca, ki je bil sin prvega nadzornika dr. Jurja Bohinca (Wohiniz), odvetnika dunajskega itd. (A. A. L. L. Philosophiae ac V. J. Doctor Hof- und Gerichtsadvokat, Codicis Professor ordinarius, wienerischen Bisthums Consistorialrath und anno 1676 einer löbl. uralten wienerischen Universitäts Rector Magnificus), ki je bil boje tudi Kranjec. Pis.

**) V ta namen se bode po izgledu Mohorjeve družbe poverjenikom in prečast. gg. dekanom vseh slovenskih okrajev v kratkem razposlala posebna vpisna listina. Vred.

*) Gross-Russbach (V. U. M. B.)

**) Po novem št. 10 (Jakobergasse).

***) „So viel möglich einen Doctoren der krainerischen Nation“ (sic); — po tem takem, kakor pravimo zdaj — „der slovenischen Nation.“